

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА І ПСИХОЛОГІЇ
Кафедра історії та філософії**

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ПОЛІТОЛОГІЇ**

Статус дисципліни - обов'язкова
Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти - бакалавр
Галузь знань - 08 «Право»
Спеціальність - 081 «Право»
Освітньо-професійна програма: Право
Форми здобуття вищої освіти - денна та заочна
Мова навчання - українська
Форма підсумкового контролю - залік

Київ – 2024

УДК 32

Розробники:

Олексій ОСНАЧ, доцент кафедри історії та філософії ННІПП, кандидат політичних наук

Тетяна КУМЕДА, доцент кафедри історії та філософії ННІПП, кандидат мистецтвознавства, доцент;

Ганна ПЕТРОВА, доцент кафедри історії та філософії ННІПП, кандидат філософських наук.

Рецензенти:

Тетяна ВАСИЛЕВСЬКА, професор кафедри публічного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор наук з державного управління, професор;

Олександр НОСЕНКО, доцент кафедри теорії, історії і філософії права Національної академії внутрішніх справ, кандидат філософських наук

Обговорено та схвалено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ

від 24 вересня 2024 року, протокол № 21/2-5

Гарант освітньої програми:

Альона ЛУКАШЕНКО - доцент кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції.

Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом є політичні закономірності розвитку суспільства, закони і принципи формування, функціонування та розвитку, а також механізми дії політичних систем, форми прояву цих закономірностей і механізмів в діяльності особи, соціальних спільностей, класів і націй, народів і держав. В центрі уваги політичної науки є організація, форми і методи функціонування політичної влади, політичні системи, політична свідомість та культура, інтереси і поведінка політичних суб'єктів, політичний процес тощо.

Мета й завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є: поглиблене вивчення основних аспектів політичного життя суспільства; ознайомлення здобувача вищої освіти із особливостями розвитку політичних відносин в Україні, формування політичної свідомості та політичної культури; підготовка висококваліфікованих та конкурентноспроможних професіоналів.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- засвоєння об'єкту, предмету і методів політичної науки, її понятійно-категоріального апарату;
- засвоєння знань про сутність політичної влади, політичних процесів і відносин, роль політичних систем і режимів в житті держави, сутність громадянського суспільства та правової держави, значення міжнародної політики та міжнародних відносин для національної безпеки;
- обізнаність з досягненнями світової та вітчизняної політичної думки, основними сучасними політологічними школами, напрямками, концепціями;
- набуття уміння орієнтуватися в політиці як соціальній реальності, характеризувати різні аспекти політичного розвитку суспільства, порівнювати програми і платформи основних політичних партій та рухів, які впливають на політичне життя України;
- формування навичок до самостійної оцінки політичних проблем сучасності, уміння визначати ціннісно-нормативні орієнтири та принципи політичних платформ, ідеологій та окремих концепцій;
- формування стійкої особистої громадянської та політичної позиції, розвиток навичок аналітичного мислення, виховання критичного та неупередженого ставлення до представників різних політичних сил, громадян з різними політичними поглядами, а також розвиток політичної свідомості та політичної культури майбутніх правників.
- знання об'єкта, предмету і методів політології, її понятійно-категоріального апарату;
- ознайомлення з основними вітчизняними та зарубіжними філософськими школами, напрямками, концепціями політичної науки;
- знання сутності та структури політичної влади, її співвідношення з іншими сфери суспільної життєдіяльності;

- усвідомлення власної громадянської позиції, прав та свобод, реалізація їх у професійній діяльності правника.

Пререквізити: філософія права, теорія держави і права, українська мова професійного спрямування.

Постреквізити: судові та правоохоронні органи України, етичні основи управлінської діяльності, соціально-етичний портрет керівника, міжнародний захист прав людини.

Загальні компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

Програмні результати навчання:

РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Знання, вміння, навички

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- сутність політики як явища соціального і духовного буття людини, її специфіку і місце в системі культури, генезис політики в історії людства і України, основні положення різних політичних вчень, суттєві ознаки і типологію сучасних політичних систем та їх елементів, сучасні тенденції політичного життя України та міжнародних політичних відносин, вимоги основних вітчизняних та міжнародних нормативно-правових актів у політичній сфері;

вміти:

- аналізувати проблеми сучасного політичного життя України та світу, виявляти основні тенденції розвитку політичної системи України, інших держав та міжнародних політичних відносин, аналізувати причини змін у політичному житті України та світового співтовариства, практично застосовувати політологічні знання у фаховій діяльності, прогнозувати політичні події на підставі наявної інформації про політичні реалії в Україні і світі, орієнтуватися в політичній психології, використовувати прийоми і методи політико-психологічного дослідження, розпізнавати конкретні можливості їх прикладного застосування.

володіти навичками:

- вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері психології, з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності, а також досягнень науково-технічного прогресу; розвивати творчий потенціал, що спрямований на досягнення успіху у професійній діяльності, підтримувати прагнення до самовдосконалення та найвищої професійної майстерності.

Структура навчальної дисципліни

1. Предмет, методи та функції політології.
2. Політика як соціальне явище. Історія розвитку політичної думки.
3. Влада в політичному житті суспільства. Політичні режими.
4. Людина і політика.
5. Політичні партії і громадсько-політичні рухи. Політичні еліти.
6. Політика України в системі сучасних міжнародних відносин.

Тема 1. Предмет, методи та функції політології

Політологія як наука і навчальна дисципліна. Теоретичні передумови виникнення та основні етапи розвитку науки про політику. Об'єкт і предмет політології. Категоріальний апарат і методологія політологічних досліджень. Функції політології.

Система політичних наук. Співвідношення політології з іншими соціальними та гуманітарними науками. Політологія і юридичні дисципліни. Роль політології у формуванні політичного світогляду та політичної культури психолога. Значення політології на сучасному етапі розвитку України.

Професійна складова. Оволодіння політичною культурою мислення, здатністю до узагальнення та аналізу, сприйняття інформації політологічного змісту. Здатність розуміти і аналізувати світоглядні, соціально і особистісно значимі проблеми в сфері політики. Розуміння понятійно-категоріального апарату політичної науки.

Тема 2. Політика як соціальне явище. Історія розвитку політичної думки

Політика як соціокультурний феномен. Економічні, соціальні та духовні детермінанти політики як форми соціальної практики. Основні підходи до визначення політики. Політика як система взаємодій. Політика і держава. Структура та функції політики. Ознаки та засоби політики. Взаємозв'язок політики та економіки, політики та моралі, політики та права. Місце політики в суспільному житті. Основні тенденції розвитку політики в сучасній Україні.

Політична думка Стародавнього світу. Середньовічні політично-релігійні концепції. Політичні вчення епохи Відродження та Нового часу. Новітні політичні теорії. Українська та російська політична думка в контексті загальносвітових тенденцій. Перспективи розвитку політичної науки у третьому тисячолітті.

Професійна складова. Здатність розуміти рушійні сили і закономірності історичного процесу; осмислювати методологічну роль політичної науки для психолога. Вміння використовувати отримані знання і навички з історії політичних вчень (знання основних вчень і концепцій світової і вітчизняної політичної думки, вміння працювати з оригінальними науковими текстами та смисловими конструкціями, що містяться в них).

Тема 3. Влада в політичному житті суспільства. Політичні режими

Поняття та види влади. Сутність і природа політичної влади. Економічні основи політичного владарювання. Специфіка політологічного аналізу влади і владних відносин. Основні концепції політичної влади. Способи існування та методи здійснення влади. Традиційні форми політичної влади. Шляхи

досягнення влади. Зміст концепції поділу влад. Особливості політичної влади в Україні.

Поняття й типологія політичних режимів. Форми політичного режиму. Модель перехідного режиму як результат трансформації класичних типів. Політичний режим в Україні. Теоретичні підходи до визначення української моделі політичного режиму. Конституційні засади становлення та функціонування політичної системи України.

Поняття, ознаки та інститути демократії. Основні принципи демократії. Інститути представницької та прямої демократії. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади, політичні партії та інші суспільно-політичні організації, засоби масової інформації в демократичному суспільстві.

Парламентаризм як складова частина демократичного режиму. Сучасні форми демократії: лібералізм, колективістська демократія, плюралістична демократія та їх ознаки. Особливості становлення і розвитку демократії в сучасній Україні.

Професійна складова. Засвоєння сутності, природи та форм здійснення політичної влади. Здатність раціонально оцінювати специфіку владних відносин у професійній діяльності. Розуміння природи політичних режимів та основних засад демократії в сучасній Україні.

Тема 4. Людина і політика

Людський вимір політики: особистість як її суб'єкт і об'єкт. Співвідношення понять «індивід», «особа», «громадянин». Політичні потреби та інтереси особи. Політична соціалізація особи як процес входження людини в політичну діяльність. Концепції політичної соціалізації. Функції політичної соціалізації. Пасивність і активність людини в політиці. Конформізм і нонконформізм. Напрямки та рівні політичної соціалізації в політичному житті українського суспільства. Роль особистості в політичному житті суспільства.

Основні фази політичної соціалізації: інтеріоризації та політичної адаптації. Форми політичної участі та типи політичного статусу особи. Політичний і правовий статус громадянина. Суверенітет особи. Громадянин і держава. Політичне відчуження, його поняття та прояви: соціальна апатія, конформізм, абсентеїзм.

Підходи до розуміння політичного лідерства, причини ознаки та функції. Концепції та теорії політичного лідерства. Системи рекрутування політичних лідерів. Культ особи. Особливості функціонування політичного лідерства в Україні.

Взаємозв'язок моралі і політики. Гуманізація політики. Політика і насильство. Сутність політичної етики як науки. Вирішення питання співвідношення моралі і політики в Україні.

Професійна складова. На основі засвоєних знань про закономірності та специфіку політичної соціалізації особи ефективно використовувати прийоми і методи політико-психологічного дослідження, розпізнавати конкретні можливості їх прикладного застосування.

Тема 5. Політичні партії і громадсько-політичні рухи. Політичні еліти

Поняття політичної партії. Генезис і типологія політичних партій, їх функції в політичних системах сучасного суспільства. Одно і багатопартійні політичні системи. Програмні цілі, зміст і засоби політичної діяльності. Багатопартійність як умова демократизації всіх сторін суспільного життя. Специфіка та перспективи формування партійної системи в Україні.

Громадські організації та рухи як елементи структури громадського суспільства. Сутність громадських організацій та рухів як механізмів вияву та реалізації суспільно-групових інтересів. Рухи, організації, політичні партії їх взаємозв'язок і взаємодія. Типологія громадсько-політичних об'єднань та рухів. Перспективи подальшого розвитку громадських організацій та рухів України у зв'язку із становленням громадянського суспільства та правової держави. Групи інтересів та групи тиску: поняття, класифікація, функції. Сутність процесу лобювання та лобізму.

Поняття еліти. Теорії еліт. Владна, економічна, ідеологічна, військова, наукова та культурна еліта. Сутність та природа політичної еліти. Теорії демократичного елітизму. Основні функції політичної еліти. Механізм формування та система відбору політичної еліти. Основні риси політичної еліти України. Вплив української еліти на політичне та економічне життя суспільства.

Професійна складова. Опанування та застосування на практиці знань стосовно сутності, типології та діяльності політичних партій, рухів і профспілок, компетентність в розумінні специфіки та динаміки функціонування партійної системи в сучасній Україні, особливостей формування і взаємовідносин української політичної еліти.

Тема 6. Політика України в системі сучасних міжнародних відносин

Зовнішня політика: визначення, функції, засоби реалізації. Взаємозв'язок зовнішньої та внутрішньої політики держави. Зовнішньополітичний курс держави, процес його формування. Поняття, сутність та суб'єкти міжнародних відносин. Процес глобалізації, глобальні проблеми світового розвитку та їхній вплив на міжнародні відносини.

Місце України у світовому та пострадянському геополітичному просторі. Україна як суб'єкт міжнародних відносин: основні міжнародні договори та угоди. Геополітичні фактори входження України в міжнародні структури та стратегії зовнішньої політики України. Політичний вибір між Сходом і

Заходом. Форми зовнішньо-політичної діяльності в Україні: держави, партій, громадських організацій, економічних і культурних установ. Міжнародна допомога Україні і участь України в світових інтеграційних процесах та миротворчих акціях.

Професійна складова. Знання та розуміння сутності і основних засад міжнародних відносин, а також геополітичних особливостей, основних напрямків та цілей зовнішньої політики сучасної України з метою формування свідомої громадянської позиції правознавця.

Консультативна допомога
кафедри історії та філософії

Онлайн: електронна пошта:
kidp@ukr.net
Пн–Пт з 9:00 до 16:00